

פוגעים באנשים עם מוגבלות

**כל אדם עלול להיות פוגע פוטנציאלי, ללא קשר לגילו,
להשכלתו, למעמדו, לדתו או ללאום שהוא שייך אליו**

מיהו הפוגע?

- הפוגעים באנשים בעלי מוגבלות הם על-פי רוב אנשים המוכרים להם (Sobsey & Doe, 1991).
- ידוע מעט על זהות הפוגעים.
- גברים פוגעים פי שלושה יותר מנשים.
- גיל הפוגעים נע בין 10 ל-87 שנים.
- עליהם נמנים (לפי סדר שכיחותם באוכלוסייה): מטפלים בשכר, בני המשפחה הטבעית, מכרים מזדמנים, אנשי שירות כלליים, זרים, אנשים בעלי מוגבלות, נהגים, חברי משפחה מאמצת ובני משפחה חורגת.

מאפייני פוגעים

- בעלי צורך בשליטה.
- בעלי עמדות משפילות כלפי אנשים עם מוגבלות.
- אנשים בעלי הערכה עצמית נמוכה.
- היו קרבנות להתעללות בילדותם או נחשפו לאלימות במשפחה.
- העדר יחסי גומלין יציבים לאורך השנים.
- בעלי התנהגות אימפולסיבית – לרבים מהפוגעים בעיות משמעותיות בשליטה על אימפולסים.
- שימוש באלכוהול ובסמים או פגיעה מוחית.

ממצאים לגבי פוגעים באנשים עם מוגבלות

Sobsey & Doe,1991 ; Marchetti & McCartney, 1990

- זרים - 8%
- מספקי שירותים מדי פעם - 10%
- בני משפחה - 17%
- מטפלים קבועים - 28%
- אנשים מוגבלים אחרים בעיקר בתחום המיני - 7%
- אנשי הסעה - 5%
- משפחות אומנה – 4%

רוב הפוגעים מוכרים לנפגעים.

**פוגעים רבים אינם מתאימים לדפוסים שתיארנו,
ואנשים רבים בעלי מאפיינים דומים אינם פוגעים**

**על סוגיית הפיכתו של אדם לפוגע פוטנציאלי לכלול
גם גורמים סביבתיים ותרבותיים**

איתותי אזהרה לאיתור מתעלל פוטנציאלי (ASAP, 2002) *

- בעל היסטוריה/עבר של התעללות
- אינו מוכן לספק מידע על עברו, ובכלל זה המלצות
- נמצא תחת השפעת אלכוהול או סמים
- מסרב באופן שיטתי למלא אחר הוראות ומשימות אישיות
- מגלה גישה מניפולטיבית והתנהגות שליטה
- מאיים גופנית או רגשית על המטופל בדרך שבה הוא מטפל בו או בהתעלמותו מצרכיו האישיים

* קיים חוק למניעת העסקה של עברייני מין במוסד המכוון למתן שירות לקטינים (התשס"א-2001, הוראה מספר 1.33, מיום 30 בנובמבר 2003).

איתותי אזהרה - המשך

- מתייחס לגוף המטופל כאל חפץ ומטפל בו בגסות
- פוגע בהערכתו העצמית של המטופל באופן מילולי ורגשי
- מאיים לקחת או לוקח מהמטופל עזרי ניידות שהוא נזקק להם בחיי היום-יום
- אינו עוזר במתן תרופות או מאיים לא לעזור
- מתייחס בצורה מתנשאת, מנסה להעניש את המטופל או לשלוט על התנהגותו

איתותי אזהרה - המשך

- מאלץ את המטופל לאכול או לקחת תרופות נגד רצונו
- מאיים לדווח על המטופל כעל הורה לא כשיר או מונע ממנו גישה לילדים
- אינו עוזר בבישול או באכילה ועוזב את המטופל ללא אוכל לתקופה ארוכה
- גונב כסף או חפצים אישיים בידיעת המטופל או ללא ידיעתו
- מונע מהמטופל גישה לכסף/לדיווחים כספיים או אינו מאפשר לו לבחור על מה יוציא את כספו
- מאיים לעזוב את המטופל או עוזב אותו לפרקי זמן ארוכים
- מספר למטופל שהוא האדם היחיד שאוהב אותו, דואג לו או מקבל אותו והוא היחיד שיטפל בו

איתותי אזהרה - המשך

- נוגע במטופל ובאיברי גופו ללא רשותו בדרך שגורמת לו להרגיש שלא בנוח
- מאיים על המטופל או משתמש בכלי נשק נגדו
- מאיים לפגוע במטופל, בבני משפחתו או בבעל החיים הנמצא בבית (או פוגע בחיות הבית)
- מנסה לשכנע אחרים שהמטופל אינו כשיר, טיפש או משוגע
- מספר למטופל שאף אחד לא יאמין לו בגלל נכותו
- מאיים על המטופל שיעביר אותו למוסד או יזרוק אותו לרחוב
- נוהג ללא רישיון
- לוקח כסף או חפצים ללא הסכמה

אנשים עם מוגבלות פוגעים

- לאחרונה, הולכים ומתרבים דיווחים המצביעים על אנשים בעלי מוגבלות הפוגעים באנשים בעלי מוגבלות וללא מוגבלות.
- זוהי אינה תופעה ייחודית בקרב אוכלוסייה זו או אחרת. פוגעים פוטנציאליים אפשר למצוא בקרב קהילות שונות.

חוקרים פיתחו מודל התפתחותי להבנת המקור להתנהגות פוגעת בקרב צעירים עם מוגבלות

- המודל כולל פרמטרים הבודקים את שליטתם על דחפים ואת היותם נפגעי התעללות מינית של אנשים עם מגבלה שכלית:
 1. התנהגותם התוקפנית התפתחה דרך ניסיונות אימפולסיביים לספק דחפים מיניים.
 2. התנהגותם התוקפנית התפתחה דרך חוויה חוזרת של התעללות מינית.

יש חשיבות רבה לקיומן של תכניות לחינוך מיני חברתי, לטיפול מיני ולטיפול בפגיעות מיניות של אנשים עם מוגבלות.

מאפיינים של אנשים עם מוגבלות פוגעים

- שליטה על דחפים, התנהגות תוקפנית, ניסיונות אימפולסיביים לספק דחפים מיניים.
- חוויה חוזרת של היותם קרבנות לפגיעה מינית.
- העדר ידע ומיומנויות.

לסיכום,

- ריבוי דיווחים על אנשים עם מוגבלות הפוגעים באנשים עם מוגבלות וללא מוגבלות.
- ההבדל בין אנשים עם מוגבלות אשר ביצעו עברת מין ובין אנשים ללא מוגבלות שביצעו אותה עברה הוא בעיקר בהעדר ידע ובחוסר מיומנויות בתחום האישי, המיני והחברתי
- בשנים האחרונות אפשר למצוא יותר ויותר ילדים ובני נוער פוגעים בעלי מוגבלות. חלק לא מבוטל מתוכם הם בני 13-14.
- מספר רב מבין עברייני המין להם מוגבלות החל לפגוע מינית בגיל ההתבגרות. רובם היו קרבנות להתעללות מינית בעצמם.
(Nezu, Nezu & Dudeck, 1998; Ward, Trigler & Pfeiffer, 2001).

קטינים פוגעים מינית

הגורמים להעלאת המודעות לתופעה:

- חובת הדיווח.
- ריבוי מקרים של פגיעות.
- התעוררות מודעות חברתית לנושא.

קשיים בזיהוי התופעה והסיבות ל"קשר השתיקה"

1. אי-הבהירות בגבולות שבין התנהגויות מיניות נורמטיביות להתנהגויות מיניות בלתי-נורמטיביות בקרב צעירים.
2. השפעת אמצעי התקשורת על הגדרת גבולות התופעה.
3. תהליכי הכחשה לעצם קיום התופעה.
4. המבוכה הכרוכה בדיבור על מין.
5. הכחשה ומזעור של המעשה שעשה עבריין המין.
6. מיתוסים שכיחים.
7. החשש מפני תיוג הפוגע והנפגע.
8. חוסר הכשרה מתאימה לטיפול בעברייני מין.
9. חוסר שיתוף פעולה מצד עבריין המין.

קשיים בזיהוי התופעה והסיבות ל"קשר השתיקה" - המשך

10. מיתוסים הקשורים לעבריינות מין שנמצאו כבלתי-נכונים, מוטעים ואף מסוכנים:

- תקיפה מינית של מתבגרים כנגד צעירים היא למעשה צורה של התנסות או של "משחק מין".
- תוקפנות מינית מתחילה בגיל ההתבגרות בלבד.
- תקיפות מיניות של מתבגרים אינן חמורות ויש להתייחס אליהן כאל עברה אחת מיני רבות.
- המדובר בדרך כלל באירוע חד-פעמי, ולא צריך ל"האדירו".
- עברייני מין צעירים יפסיקו את התנהגותם הפוגעת גם ללא התערבות המערכת המשפטית או הטיפולית.
- כל מטפל יכול לטפל בעבריין מין ואין צורך בהכשרה ובהתמחות מיוחדות.

מה גורם להתנהגות מינית של ילד לחרוג ממה שנחשב "בריא וטבעי"? (טוני קוונה ג'ונסון)

- בלבול הנגרם על-ידי צפייה בטלוויזיה ובאמצעי תקשורת נוספים.
- שהייה עם אנשים החושפים את הילד למיניות מבוגרת.
- סביבה שבה הדגש הוא על מין.
- בתים שיש בהם דגש על מין.
- בתים שאין בהם פרטיות פיזית, מינית, רגשית.
- שימוש בילד לסיפוק צרכים מיניים של הורה.
- "התנהגות מינית" של הורים אחרי שתיית אלכוהול או שימוש בסמים.
- בית שבו ה"מין" משולב ב"אלימות" (שפה מינית אלימה ומריבות על מין).
- התעללות על כל סוגיה (מינית, רגשית, פיזית או הזנחה).
- אלימות פיזית בתחום המשפחה.
- שונות פיזית או הורמונלית (קיים ידע מועט בתחום זה).

התנהגות מינית בגיל ההתבגרות - הגדרות של עבריין מין צעיר

- "קטין המבצע מעשה מיני עם אדם בכל גיל נגד רצון הקרבן, ללא הסכמה או בדרך תוקפנית, נצלנית או מאיימת" (המאפיינים הללו יכולים להתקיים כולם או חלקם).
- ככל שהבדלי הגיל בין הפוגע לנפגע קטנים יותר, וההתנהגות היא פולשנית ותוקפנית פחות, כך קשה יותר להגדיר פגיעה מינית על-פי הגדרה זו. כדי להעריך אם קיים ניצול בקשר המיני בין קטינים, יש לבחון את מערכת היחסים לאור המאפיינים של שוויון, הסכמה וכפייה" (Ryan, 1997).

התנהגות מינית בגיל ההתבגרות - הגדרות של עבריון מין צעיר

- צעיר המבצע מעשה מיני, אחד או יותר, האסורים על-פי החוק. המעשים המיניים כוללים כל דבר, החל מתקיפה ללא מגע (כגון מציצנות וחשפנות) ועד לתקיפה גופנית אלימה (אונס, מעשה סדום) (מתוך הדוח המיוחד לעבריוני מין צעירים).
- השאלה אם המעשה המיני ייחשב תקיפה פלילית נקבעת לפי המאפיינים האלה:
 - סוג הפעילות המינית.
 - הבדלי כוחות מובהקים בין הקרבן לבין התוקף, כולל הבדלי הגילים בין העבריון לקרבן.
 - ניצול.
 - כפייה רגשית או גופנית.
 - תמרון או ניצול, שליטה לרעה או שימוש לרעה בסמכות.
 - איומים באלימות.

טיפולוגיה לשיפור הבנתנו מיהם עברייני המין (לפי PHASE)

- התוקפים מינית
- הכפיייתיים מינית
- המתנסים התמימים
- מנצלי ילדים חסרי סוציאליזציה מספקת
- בעלי הפרעות הפועלים מתוך דחפים
- עבריינים בהשפעת הקבוצה
- בעלי סוציאליזציה מדומה